

BACHELOROPPGAVE

Utdanning og Identitet

- Maasaifolket i en moderne verden

Jakob Sisselson Hamre

GUPEL412 - Bacheloroppgave, vitenskapsteori og forskningsmetode

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Vibeke Vågenes

Innleveringsdato: 03.06.2019

Antall ord: 10806

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Abstract

The maasai are an indigenous people from Tanzania, who is facing the challenges of the modern society. The world around them is not the same as it was. And they are especially facing the challenge of keeping their culture and identity. I aim to identify if education is a factor that can influence and change a maasai's identity. By analysing the data material that I gathered from various interviews and by looking at challenges that the maasai people are facing, I found that education is a changing factor. Many of them are living in between two cultures and identity's, where education is providing a greater insight to the opportunities that one of the worlds are offering, where the other one is not. Through this, the maasai that I have been interviewing are claiming they are still maasai but are removing them selves from the maasai way of life and identity. I discovered that education in many ways are one of the key reasons for this change.

Keywords: Maasai, Identity, Culture, Education, Change, Challenges

Innhold

1.0 Introduksjon	4
2.0 Teori	4
2.1 Identitet.....	4
2.2 Kultur	6
2.3 Å leve i to verdener	8
3.0 Tanzania og Maasaiene	9
3.1 Tanzania	9
3.2 Utdanning i Tanzania	10
3.3 Maasaiene.....	11
3.4 Maasai og Utdanning.....	13
3.5 Maasaisamfunnet I endring	13
4.0 Metode	15
4.1 Kvalitativ forskningsmetode	15
4.2 Intervjuene.....	15
4.3 Feltsamtelene.....	16
4.4 Reliabilitet og Etikk.....	17
5.0 Intervju og feltsamtaler i Tanzania	17
5.1 «Mary»	17
5.2 «Lis».....	19
5.3 Maasailæreren - Florence	21
5.4 Lærerens Mor- Anna	23
5.5 Feltsamtaler	25
5.5.1 Maasaivakten- «Joseph».....	25
5.5.2 Legestudenten – «Micheal».....	25
5.5.3 Lærerstudenten- Isaac.....	26
6.0 Drøfting og analyse	26
6.1 To sentrale spørsmål.....	26
6.2 Maasaiidentitet	27
6.3 Maasaiidentitet og utdanning	28
7.0 Konklusjon	30
8.0 Litteraturliste	32

1.0 Introduksjon og problemstilling

I verden i dag, opplever man at statene og samfunnene rundt oss endrer seg. Modernisering og fremtidsrettete prosesser omformer verden og setter mennesker i et dilemma. Skal man fortsette som før, eller skal man prøve å kaste seg i denne utviklingsprosessen? Maasaier er et urfolk som i dag får føle på dette veivalget. De har igjennom hundrevis av år levd som tradisjonelle pastoralister med kvegdrift som det essensielle levebrødet. Men verden endrer seg, og det raskt. Skal Maasaiene endre livsgrunnlaget sitt, og heller prøve å tilpasse seg den moderne verden?

«Education is key», er et ordtak som ofte blir brukt på Maasae girls Lutheran Secondary School, hvor unge maasaijenter får utdanning. Men kan ikke dette føre til at akkurat disse jentene trår vekk ifra de kulturelle verdiene og de gamle tradisjonene som maasaiene står for. Kan ikke akkurat utdanning være det som endrer maasaienes identitet?

Denne oppgaven er basert på data jeg samlet da jeg var i Tanzania fra slutten av februar til midten av april 2019. I tre uker jobbet jeg på Maasae Girl's Secondary School i Monduli, utenfor byen Arusha. Igjennom de dataene jeg fikk samlet her, håper jeg å skape en bedre forståelse for hvordan utdanning påvirker menneskers identitet.

*Jeg skal derfor i denne oppgaven analysere og vurdere gjennom ulike funn, **om utdanning kan endre maasaienes identitet?***

2.0 Teori

2.1 Identitet

Hvem er jeg? Det er et av de mest sentrale spørsmålene et menneske stiller seg i løpet av livet. Det handler om å finne ut av hvem jeg er og hvor jeg hører til. Ifølge den norske sosialantropologen Thomas Hylland Eriksen, er begrepet identitet kanskje et av språkets vanskeligste ord, siden det er svært vanskelig å gi det en konkret definisjon. Identitet kan nemlig variere ut ifra hvilke kategorier man ser på. Innenfor samfunnsvitenskapen er det vanligst å se på sosial, kulturell og etnisk identitet. Hva som derfor konkret er en persons identitet, er ikke lett å si. Men for å simplifisere selve begrepet definerer Eriksen identitet som «*det man ser når man ser seg selv i speilet*» (Eriksen, 2014, s. 36).

Sosial identitet

Identitet kan derfor ses på som selvbilde og selvoppfatningen av deg selv. Hvem er du? Hvor hører du til? Hvem er familien din? Men på samme tid kan man si at identiteten kan være noe

fleksibelt. Ut ifra hvilken situasjon man befinner seg i. Eriksen skriver videre om at den sosiale identiteten er noe som varierer ut ifra akkurat disse faktorene. «Hvem vi er, avhenger av hvor vi er» (Eriksen, 2014, s. 39) Her er det et stort mangfold av variasjoner. Hjemsted, skole, familie, osv. Den sosiale identiteten er altså noe som ikke alltid står fast. Men en av de sterkeste sosiale identitetene og noe som Eriksen beskriver som lite varierende er «kjønnsidentiteten». Over hele verden ser man at «kjønnsidentiteten» er noe av det viktigste når en person skal finne sin plass i samfunnet. Om du er mann eller kvinne, gutt eller jente, er dette noe som former og preger identiteten. (Eriksen, 2014, s. 39)

I Formingen av den sosiale identiteten har tradisjonelt sett familie vært en av de store påvirkningskreftene. Men i nyere moderne tid, ser man at familiens rolle i denne utformingen blir mindre. Dette er noe som Børhaug, Christophersen og Aare tar for seg i teamet "sosialisering og oppvekst". De skriver at andre aktører, som offentlige institusjoner, over en del av de oppgavene som foreldre sto for tidligere. Skole og utdanning er her en essensiell kraft som må regnes med når det kommer til utforming av menneskers sosiale identitet. Selve grunnfundamentet legges jo i løpet av de første 15 til 20 årene av et menneskeliv, og når et menneske bruker mesteparten av disse årene på akkurat skole, er det her denne prosessen faktisk skjer. (Aarre, Børhaug, & Christophersen, 2014, s. 103) Men dette gjelder nok ikke bare innenfor sosial identitet, men er også aktuelt innenfor de andre identitetsdimensjonene.

Kulturell identitet

Hvordan begrepet «kultur» skal defineres, er kanskje et av sosialantropologiens vanskeligste oppgaver. Men enkelt sett kan man se på kultur som; «De skikker, tankemåter, oppfatninger og verdier som blir videreført fra generasjon til generasjon» eller «det som gjør kommunikasjon mulig» (Eriksen, 2014, s. 48). En kulturell identitet er derfor naturlig å koble opp en slags «vi-følelse», en gruppeidentitet. Det handler altså om noe man deler med andre og kan føle ett samhold i. Språk og religion kan være eksempler på akkurat dette. Igjennom elementer som felles kunnskaper, felles erfaringer, felles verdier osv., skaper man altså et kulturelt felleskap som gir en selv en kulturell identitet.

Men på samme måte som en kulturell identitet ofte skaper en følelse av et «oss», skaper det parallelt også et «vi» og «dem»-perspektiv. Igjennom å føle en identitetstilhørighet til et spesifikt «vi» skaper man også et «dem» som man ikke deler det samme grunnfundamentet med. Forestillingen om en kulturforskjell er basert på akkurat dette, hvor identitetsfølelsen til en spesifikk kulturell gruppe skaper et slags motsvar. For å tilhøre noe, må man også «ikke»

tilhøre noe annet (Eriksen, 2014, s. 48). Her er det naturlig å bevege seg inn på den neste identitetsdimensjonen som er etnisk identitet.

Etnisk identitet

Innenfor etnisk identitet må man se på akkurat det å tilhøre en spesifikk gruppe. Etnisitet er definert ut ifra sosiale og kulturelle verdier, hvor det handler om å se seg selv som en gruppe innenfor et større samfunn, og selv bli sett på som en spesifikk folkegruppe av andre. Eriksen påpeker også at etniske grupper og disses tilhørighet defineres av gruppen innad og ofte bygger rundt en felles historie som er unik for akkurat dem (Eriksen, 2011)

En etnisk identitet er altså noe man tilegner seg igjennom å tilhøre en slik felles gruppering i et samfunn. Samtidig må det påpekes at etnisk og kulturell identitet gjerne har mange fellestrekk. De samme kulturelle identitetstrekkene finner man gjerne på samme tid innenfor en etnisk tilhørighet, men dette kan selvsagt variere. Eriksen snakker om at det kan finnes tydelige etniske grenser uten stor kulturell variasjon, og det kan finnes kulturelle forskjeller uten etniske grenser. Dette er noe som i stor grad gjelder identitetsspørsmålet hos mange mennesker den dag i dag. For eksempel å etnisk identifisere seg med noe, men på samme tid føle en kulturell tilknytning til noe annet. Det å stå med ett bein i en verden, og ett annet i en annen.

2.2 Kultur

For å videre kunne drøfte rundt oppgavens problemstilling hvor maasai-identitet står i sentrum, er det naturlig å se på selve begrepet «kultur». I avsnittet over ble kultur sett i lys av en identitetstilhørighet, og Thomas Hylland Eriksen definerte kultur som to ting; «det som gjør kommunikasjon mulig» og «De skikker, tankemåter, oppfatninger og verdier som blir videreført fra generasjon til generasjon». Altså at kultur baserer seg både på en sosial funksjon og en historisk arv. Men som nevnt tidligere har begrepet status som noe det er svært vanskelig å definere presist og korrekt, noe som antropologene Alfred Kroeber og Clyde Kluckhohn bet seg merke i. De summerte opp allerede på 50.tallet at begrepet «kultur» på den tiden hadde over 160 ulike definisjoner. (Aarre, Børhaug, & Chrisophersen, 2014, s. 147) Det var med andre ord et problematisk begrep. Men ut ifra alle disse definisjonene mente antropologen Arne Martin Klausen, at alle disse forsøkene på å definere «kultur» kunne legges i to forskjellige kategorier. Et «verdiorientert» kulturbegrep, og et «beskrivende» kulturbegrep.

Det verdiorientert begrepet

Når man ser på det verdiorienterte kulturbegrepet handler det om å gi kultur en spesifikk verdi. For å kunne granske å forstå en annen kultur, setter man dem opp mot hverandre hvor selve verdien av kulturen måles. Det handler altså om å se og dømme andre kulturer med utgangspunkt i sin egen kultur og dens verdi (Aarre, Børhaug, & Chrisophersen, 2014, s. 147). Det kanskje mest vanlige i ett slikt syn er å se på andre kulturer som lavere eller mindre verdt enn sin egen. Historisk sett er denne måten å se kultur på gjerne mer vanlig tidligere da man ofte kategoriserte andre samfunn og kulturer som mer «primitive», mens man så på seg selv som mer «sivilisert» og «utviklet».

Her går man også naturlig inn på begrepet «etnosentrisme» som på samme måte handler om å vurdere andre mennesker ut ifra seg selv og sitt eget moralske kompass (Aarre, Børhaug, & Chrisophersen, 2014, s. 148). På samme tid er dette kanskje en naturlig måte å møte andre mennesker på, i og med at man møter noe fremmed som ikke stemmer overens med sitt eget moralske grunnfundament. Kort oppsummert handler altså det verdiorienterte kulturbegrepet om å definere kultur ut ifra sitt eget sentrum. Denne måten å se kultur på er kanskje mindre utbredt enn hva det var før, men er likevel noe som kan kobles opp mot gjeldene kulturelle konflikter i dag.

Det beskrivende begrepet

En eventuell mer «moderne» måte å se kultur på, er i dag igjennom et mer beskrivende og verdinøytralt syn. Innenfor samfunnsvitenskap og sosialantropologi fokuserer man spesielt på å analysere og beskrive disse kulturelle forholdene, framfor å framheve hvor gode eller dårlig de eventuelt er. Det beskrivende kulturbegrepet sier derfor noe om hele samfunnet og ser på kultur som et resultat av menneskene som lever der (Aarre, Børhaug, & Chrisophersen, 2014, s. 149). Man ønsker altså å beskrive hele samfunnet igjennom å se på alle de ulike delene som sameksisterer. Religion, økonomi, politikk og sosial oppbygning. Alle disse delene er med å si noe om kulturen som eksisterer der og hvordan den preger akkurat sitt samfunn. Arne Martin Klausen definerer et samfunn som «en gruppe mennesker som står i et bestemt forhold til hverandre og har noe til felles». Kultur blir med andre ord det som skaper felleskapet og som igjen skaper selve samfunnet. Det blir limet som holder strukturen sammen.

På samme måte som at «etnosentrisme» faller inn under det verdiorienterte kulturbegrepet, får «kulturrelativisme» sin plass under det beskrivende kulturbegrepet. Kulturrelativisme handler om å forstå en kultur på kulturens egne premisser. (Aarre, Børhaug, & Chrisophersen, 2014, s.

151) Det handler om å legge vekk sine egne kulturelle oppfatninger, og se og forstå en kultur ut ifra hvilke samfunnsmessige og kulturelle sammenhenger den hører hjemme i. Det er kanskje en utopisk ide at dette er mulig å gjennomføre til punkt og prikke i og med at mennesker er formet og påvirket. Professor i kulturkunnskap Øyvind Dahl skriver at en gjennomført kulturel relativistisk holdning i stor grad er umulig fordi at man aldri vil være helt uavhengig kulturelt sett. (Dahl, 2015, s. 75)

Det er ikke mindre tydelig at kultur er et komplisert begrep å definere. Men på samme tid er det tydelig at det finnes mange måter å betrakte kultur på. Videre i denne oppgaven kommer jeg inn på akkurat dette. Hvordan kultur er med på å definere ett menneske ut ifra både sine egne og samfunnets perspektiver. Og her handler det om hvordan man bedømmer kultur. Skal man uansett setting, se kultur i et verdinøytralt syn? Eller skal man bedømme kultur ut ifra hva man selv mener er rett? Dette er noen sentrale spørsmål i oppgaven videre, hvor spesielt maasaikulturen støter på mange utfordringer.

2.3 Å leve i to verdener

Thomas Hylland Eriksen skriver om ett fenomen som han kaller «å leve i to verdener». Over hele verden i dag, forventes det i stor grad at et menneske «har sin identitet og kultur». Det forventes av stater og mennesker at alle individer finner sin plass i samfunnet og finner sin tilhørighet (Eriksen, 2014, s. 52) Men dette er ikke alltid like lett. Spesielt i en mer globalisert og multietnisk verden oppstår det flere motstridende situasjoner. Mennesker med flere ulike sosiale, kulturelle og etniske identiteter samles gjerne i en stat hvor de samme kravene settes for alle. Kulturelle normer, regler og verdier styrer samfunnet og legger opp for hvordan mennesker skal oppføre seg.. Eksempel på akkurat disse motstridene situasjonene, er når individer møter krav og forventninger fra flere ulike hold. Et menneske kan føle press fra familie og slekt på hvem han/hun til syvende og sist skal være. På samme tid peker Eriksen på at mennesket kanskje møter andre forventninger fra staten eller sin sosiale omgangskrets. Det oppstår med andre ord en konflikt imellom en persons ulike identiteter, hvor man ender opp med å føle seg splittet «mellom to verdener». (Eriksen, 2014, s. 52) Dette er et sentralt poeng som jeg kommer tilbake til i oppgaven, hvor maasaifolket står ovenfor en lignende situasjon.

3.0 Tanzania og Maasaiene

3.1 Tanzania

For å forstå maasaiene og den situasjonen denne folkegruppen i dag befinner seg i, er det naturlig å ta for seg nasjonen de bor i. Tanzania er et av Øst-Afrikas største land, med nabolandene Kenya i Nord, Kongo, Rwanda, Burundi og Uganda i vest, og Mosambik i sør. Landet som på den tiden het Tanganyika, fikk sin selvstendighet fra det britiske koloniriket i 1961, og sammen med øystaten Zanzibar ble landet samlet til Tanzania i 1964. I spissen for denne frigjøringen sto «Mwalimu» Julius Nyrere som i dag ses på som Tanzanias landsfader. Han styrte landet igjennom en ett-partistat helt fram til 1985, og formet landet igjennom sin afrikanske sosialisme, Ujamaa (familyhood) politikken (Chrisphersen, 2018, s. 57). Grunnmuren til Tanzania som nasjon ble i stor grad bygget på akkurat dette. Spesielt når man ser på det å skape en tanzaniansk befolkning med en sterk nasjonal identitetsfølelse.

Befolkning

For å forstå Tanzania i helhet som nasjon, må man se på landets befolkning. Tanzanias befolkning ble i 2012 målt til cirka 45 millioner mennesker, men er i dag sannsynligvis mye høyere hvor noen kilder anslår så mye som 50- 60 millioner mennesker (Vågenes, 2018, s. 32). På bare femti år har landets befolkning økt med godt over 30 millioner mennesker. I tillegg til dette har Tanzania fått en svært ung befolkning hvor halvparten av landets befolkning er under 18år. Dette skaper mange utfordringer for nasjonen hvor for eksempel naturområder og ressurser er under hardt press.

Videre kan landets befolkning deles inn i et stort antall ulike etniske grupper. Her snakker man om over 120 ulike stammer. Og da Tanzania skulle bli en ny og selvstendig stat etter frigjørelsen, var dette spesielt en faktor som fikk mye fokus. Julius Nyrere så på nasjonal tilhørighet og en felles Tanzaniansk identitet som noe sentralt når man skulle bygge opp Tanzania som en nasjon. Altså en felles identitet og en felles kultur til tross for etniske forskjeller (Chrisphersen, 2018, s. 50).

Flere faktorer ble viktige for å oppnå akkurat dette. Språket «Kiswahili» ble valgt for å skape en tilhørighet igjennom et felles nasjonalt språk, og tvangsflytting og bosetningsplikt ble igangsatt for å mikse stammene. Nyrere's politikk på 60 og 70-tallet førte på mange måter til den nøytrale holdningen Tanzanianeren i dag har ovenfor etnisk tilhørighet. Tanzania kategoriserer derfor ikke befolkningen sin i dag ut fra hvilken stamme de tilhører eller identifiserer seg med (Maipai, 2016). Identitet, spesielt knyttet til stammer eller etniske folkegrupper, er derfor noe som Tanzania i løpet av de siste 50 årene har jobbet for å fjerne.

Dette er en essensiell faktor i hvordan landet har utviklet seg, og noe jeg vil komme tilbake til seinere.

3.2 Utdanning i Tanzania

Bakgrunn

Utdanning er som sagt en veldig viktig del av det Tanzanianske samfunnet, spesielt når man ser på landets fortid. Igjennom Nyerers sosialistiske «Ujamaa» politikk, var spesielt utdanning et viktig verktøy for fremme nasjonens verdier og ønskede utviklingsvei. I Arushaerklæringen i 67, ble Tanzanias tre store fiender pekt ut. Det var sykdom, fattigdom og analfabetisme (Mashaza & Majani, 2018, s. 129) Igjennom å bygge et samfunn med sterk vekt på jordbruk, selvberging og utdanning skulle Tanzania bekjempe akkurat disse fiendene. Her ble det satt i gang flere tiltak. UPE, eller Universal primary education program», var et tiltak som omhandlet at alle barn skulle få tilgang på primary-education og gratis skolegang. I tillegg til dette ble «ESR», eller «Education for self-reliance» satt ut i livet, hvor fokuset var å utdanne mennesker til å være selvbergende og kunne ta vare på seg selv. Igjennom disse tiltakene skulle Tanzania produsere selvstendige og opplyste borgere som skulle være bærebjelken i «Ujamaa» politikken. Dette skulle bli ett folk hvor etniske skillelinjer ikke fantes. Dette skulle bli Tanzanianere.

Igjennom «Ujamaa» politikken, kan man si at utdanningsutviklingen på mange måter var vellykket. I tillegg til at analfabetismen falt drastisk (lesekyndige -15 år og eldre, økte med nesten 40% fra 1975-2015 (Unesco, 2015)), og større sosial likhet, endret også Nyrere en tidligere utdanningspolitikk som under kolonistyret hadde vært svært etnisk basert. Utdanning skulle skape Tanzanianere igjennom å fremme og verdsette tanzanianske tradisjoner, skikker og ikke minst kultur (Wedgwood, 2010). Det var nødvendig for å fjerne eventuelle etnisk spenninger i landet, som man kunne se eksempler på i andre øst-afrikanske land som Kenya, Rwanda og Burundi.

Skolen i dag

Tanzaniansk skole har siden den tid vært igjennom flere ulike faser med satsing og nedprioritering. Men har i dag en fast form på 2-7-4-2-3. Det vil si 2 år med førskole, 7 år med barneskole (primary), 4 år med «ordinary secondary education», 2 år med «advance secondary education» og til slutt 3 år med universitetsutdanning eller annen høyere

utdannelse (Mashaza & Majani, 2018, s. 127) Av disse er barneskole obligatorisk for alle barn, og alle statelige barneskoler er gratis. Når man uteksamineres fra 7 trinn, er det resultatet der som avgjør om du får gå videre på Secondary education. Her går man også fra «kiswahili» som undervisningsspråk over til Engelsk, noe som setter større krav til språklige ferdigheter (EP-Nuffic,2015). Kjønnsmessig er det flere jenter enn gutter på primary, men dette endrer seg da det er større frafall hos jentene når de starter på Secondary. Her finnes det flere forklaringer. Tidlig svangerskap eller tidlig ekteskap hos jenter, er ikke uvanlig og kan derfor føre til «drop outs». I tillegg til dette er prioritering av gutter framfor jenter også tilfelle, spesielt hos fattige familier (Mashaza & Majani, Kapittel 7. Utdanning i Tanzania- Utfordringer og fremtidsutsikter, 2018, s. 139) .

«Umoja» som mål

Ett sentralt mål som ser ut til å henge igjen i tanzaniansk utdanning, er «umoja» som oversatt betyr «enhet». Julius Nyrere's Ujaama-politikk fremmet «umoja» som noe essensielt i skolen, og ifølge samfunnsviteren Paul Wabike er dette noe som henger igjen i Tanzaniansk utdanningssystem den dag i dag (Wabike, 2014). Wabike påpeker i artikkelen at dagens utdanningsfokus fortsatt er å utdanne befolkningen til å bli Tanzanianere. Målet er fortsatt å skape et folk med de samme kulturelle verdiene.

Ser man dette fra et perspektiv utenifra, er jo denne enheten noe som styrker landet som nasjon. Et samlet folk skaper stabilitet. Og som nevnt tidligere har Tanzania flere naboland som er skrekkeksimpler når det kommer til etnisk spenning. Men dette kan også ha sin pris, og kan på mange måter gå utover dem som ikke lever som en «typisk» Tanzanianer.

3.3 Maasaiene

Maasaifolket er et semi-nomadisk urfolk fra Øst-Afrika som lever i de nordlige delene av Tanzania og de sørlige delene av Kenya. Ordet «Maa-sai» betyr «mitt folk», og dette går hånd i hånd med deres sterke familieband. (Hennes, Smith, & Morrall, 2013) De er pastoralister, noe som vil si at kveg og sau i hovedsak er den sentrale inntektskilden. Spesielt er kveg sentralt i maasaikulturen, hvor både økonomisk og sosial status er basert på mengden kveg en maasai eier. Dette gjenspeiler seg også i det faktumet at kveg i stor grad ikke selges eller slaktes for penger, ved mindre det er høyst nødvendig. Kveg fungerer altså som en konkret kapital i seg selv som gir inntrykk av status og rikdom. Her må det også påpekes at det er kun

menn som får eie kveg, mens kvinnen har andre roller i maasaisamfunnet. (Hennes, Smith, & Morrall, 2013)

Maasaiene snakker hovedsakelig språket «Maa», men gjerne også sammen med det offisielle språket «Swahili» som er et av hovedspråkene i både Kenya og Tanzania hvor maasaiene befinner seg. Hvor stor maasaibefolkningen faktisk er, er det temmelig stor usikkerhet rundt. Tallene varierer mye og det faktum at befolkningen faktisk befinner seg i to stater, gjør det ekstra vanskelig å finne ett eksakt tall. Men ifølge organisasjonen; The Maasai Association, ligger maasaibefolkningen på mellom 800 000 til 1 million individer (Maipai, 2016). Her påpekes det også igjen at det ligger en stor usikkerhet rundt disse tallene, og at flere kilder hevder et enda høyere tall. Som nevnt tidligere kategoriserer ikke Tanzania befolkningen i etniske grupper, og det gjør telle-prosessen ekstra vanskelig (Hennes, Smith, & Morrall, 2013).

Maasaiene lever altså et relativt tradisjonelt liv hvor kvegdrift og klanen er i sentrum. De sosiale strukturene er basert rundt samholdet og hverdagslivet i klanen, men også rundt fordelingen av ulike aldersgrupper. Basert på hvor en maasaimann er i livet aldersmessig, har han ulike plikter. Mennene blir omskåret i en alder av 15 og videre opp mot 25års alderen tar de rollen som «*Moran*», krigere. De har ansvaret for sikkerhet og at kveget har tilgang på nok mat og vann. I nyere tid har denne gruppen maasaier også begynt å trekke mot byene for arbeid, noe som jeg skal se nærmere på litt seinere. «*Moranene*» står altså relativt fritt til å ta disse valgene selv, og får mye frihet i denne aldersperioden. Når de selv blir eldre menn, tar de rollen som klanens ledere, i forhold til sosiale, økonomiske og politiske spørsmål. De får gjerne flere en bare en kone, i og med at polygami (flerkoneri) er svært vanlig. Samfunnet her er også et patrilineært samfunn, som vil si at alle barn følger farslinjen. Dette vil i praksis si at alle barn som har en far som er maasai, kulturelt sett regnes som maasaier (Mashaza & Majani, 2018, s. 116).

I maasaisamfunnet er det også veldig klare kjønnsroller. Samfunnet kan ses på i stor grad som svært mannsdominert, og alle avgjørelser er det som regel familiens mannlige overhode som har ansvar for. Kvinnenes rolle i masaisamfunnet er en del annerledes. (Mashaza & Majani, 2018, s. 117) Etter at den obligatoriske grunnskolen er gjennomført, blir man som jente giftet bort til andre klaner for styrke båndene seg imellom. En vanlig praksis her er også å omskjære jentene før dette skjer. Kvinnenes oppgaver og roller i samfunnet er som regel basert på å være mor, melke kyrene og hente vann. Strukturelt er maktfordelingen lik den hos mennene. Kvinnene som er eldst og gjerne «førstekonen» til mannen, er den som generelt sitter med

mest makt og tar avgjørelser kvinnene imellom. Men til syvende og sist har kvinner, spesielt unge jenter, svært lite de skal ha sagt i ett tradisjonelt maasaisamfunn. De vokser opp i en tradisjonell «boma» (liten landsby), hvor de så giftes vekk til en annen «boma» for så å leve resten av livet sitt der. Denne prosessen hvor jentene giftes vekk rett etter den obligatoriske skolegangen er gjennomført, blir ofte en viktig inntektskilde for fedrene og familien, noe som igjen fører til at mange maasaijenter ikke får videre skolegang eller høyere utdanning, i og med at dette ofte er et tapsprosjekt.

3.4 Maasai og Utdanning

Tanzaniansk skole har som sagt obligatorisk «primary school», noe som gjør at alle barn fra maasaisamfunnet må gå barneskole. For noen maasaier betyr det også at barna blir sendt vekk på «boarding school», fordi det ikke finnes skoler i nærheten (Mashaza & Majani, 2018, s. 119) Man ser videre en trend hvor mange maasaiforeldre tar barna sine ut av skolesystemet med det samme barna har gjennomført 7.klasse. Jenter er spesielt en majoritet her (Aikman, 2011). Aikman påpeker at en av grunnene til dette er jentenes generelle rolle i maasaisamfunnet. Som nevnt tidligere blir de gjerne giftet bort i tidlig alder og får derav også barn. I tillegg blir de også mindre mobile i og med at oppgavene deres er i selve «bomaen». For en maasai gutt er det gjerne mulig å ta vare på kveg og gå på skole. (Aikman, 2011) På same tid viser han til en interessekonflikt som oppstår når maasaiforeldrene sender barna sine på skole. Den kunnskapen barna skulle tilegnet seg om å leve et tradisjonelt maasailiv, utgår. Kunnskap om kveg og beiteområder, er noe barna ikke tilegner seg hvis de går på skole. Den Tanzanianske skolen fokuserer jo ikke på kunnskap knyttet til maasaienes livsstil.

På samme tid tar Aikmann opp påstanden om at majoriteten av maasaier ikke ønsker utdanning. Dette viser seg i studiet hans å ikke stemme. Majoriteten av de intervjuede så på utdanning og kunnskap som noe positivt og spesielt kvinnene var veldig opptatt av hva utdanning kunne gjøre for fremtiden og mulighetene det kunne skape.

3.5 Maasaisamfunnet I endring

De færreste tviler i dag på at verden er i sterk endring innenfor områder som teknologi, globalisering, modernisering og ikke minst klima. Mange opplever ett sterkt press på at de selv må være med i denne endringsprosessen. Henger man ikke med i denne endrende verden blir man gjerne selv skjøvet ut på sidelinjen. Her handler det kanskje fullt og helt om balanse. Hvordan kan man beholde sin egen måte å leve på, sin identitet og kultur, og på samme tid klare å tilpasse og endre seg?

Maasaifolket er en folkegruppe som virkelig har fått kjenne på akkurat dette dilemmaet. Verden rundt har endret seg, spesielt de siste 50 årene. Landegrensener, nasjonsbygging, befolkningsvekst, nasjonalparker, endrende klima, osv. er bare noen av de fenomenene de har vært nødt til å ta stilling til (Maipai, 2016). Med røtter i ett sterkt tradisjonelt samfunn, har nok nåtidens eldre generasjon vært vitne til en særlig stor endring i og rundt maasaisamfunnet. Noen fellestrekk som går igjen her er som nevnt over, utdanning og statlige inngrep, men også klima og mangel på beiteområder.

Ifølge artikkelen «Wearing Illkarash: Narratives of image, identity and change among maasai Labour, 2007» av Ann May og Francis Ikayo, fører miljøendringer, mangel på beite og kyr, og en sterk befolkningsvekst til at flere og flere maasaier tvinges til å endre på den tradisjonelle pastoralistiske livsstilen sin (Ole Ikayo, 2007, s. 279). Siden slutten av 90.tallet har det vært en stor økning i maasaier som søker jobb og økonomisk vinning i de store urbane miljøene som Arusha og Dar es Salam og ikke minst i områder hvor turistnæringen står sterkt som f.eks. Zanzibar. Her møter de mye motstand i form av fordommer fra andre Tanzanianere hvor de ofte beskrives som umoderne, late og skitne. Til tross for dette er det på samme tid mange arbeidsgivere som ser på dem som en solid arbeidsressurs.

Som vakter, ses krigerne på som modige, fryktløse og pålitelige. (Ole Ikayo, 2007, s. 275) Identitetsmessig er det derfor flere som velger å kle seg mer tradisjonelt enn de ellers hadde gjort, primært for å få arbeid (Det er faktisk flere eksempler på andre etniske grupper kler seg som maasaier bare for å få jobb.). I følge Ikayo's artikkel er opp til 80% av disse tilflyttende maasaiene menn. Et av hovedpoengene i artikkelen er altså at flere og flere maasaier trekker til byene for å få jobb, og at det i hovedsak er mennene som får muligheten til dette. Kvinnene blir ifølge artikkelen i stor grad værende igjen i maasailandsbyene. De få som blir med er som regel koner eller mødre til de tilreisende «moraneene». De holder seg i stor grad for seg selv og blander seg ikke med lokalbefolkningen.

Men hvorfor er det slik? Dette har muligens sitt opphav i mennenes posisjon i et maasaisamfunn. Her er det som nevnt tidligere, mennene som dominerer og kvinners plass er hjemme med barn. Men for at mennene skal kunne tilegne seg sosial og økonomisk status i maasaisamfunnet må de skaffe seg kapital som i hovedsak er kyr. På grunn av manglende beiteområder og endring i klima, blir det verre og verre for unge menn å skaffe seg kveg.

Dette fører til at de trekker mot de urbane strøkene for å skaffe seg muligheten til å kjøpe kveg for å skape seg en fremtid. (Ole Ikayo, 2007, s. 278)

4.0 Metode

4.1 Kvalitativ forskningsmetode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke «kvalitativ metode» innenfor innsamlingen av empirisk data. Dette er fordi kvalitativ metode, i motsetning til kvantitativ, gir kunnskap i form av språk og uttrykk. I tillegg til dette sikter denne metoden mot beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall (Kvale & Brinkman, 2015, s. 47). Dette ser jeg som den mest effektive metoden i å gi tilegne meg data, kunnskap og eventuelle svar på problemstillingen min. Jeg er ute etter å finne svar på om mennesker blir påvirket av ulike utenforstående faktorer. Å intervju personer som dette kan være aktuelt for, ser jeg derfor på som en god måte å utforske teamet.

I datainnsamlingen min, har jeg hatt 4 semistrukturerte intervjuer og 3 feltsamtaler. Jeg så det nødvendig å ha flere typer informasjonskilder, for å kunne best mulig hente variert data igjennom disse samtalene. I tillegg til de kvalitative samtalene har jeg også bedt flere av intervjuobjektene om å tegne bilder og diagrammer av teamene vi snakker om.

4.2 Intervjuene

Intervjuene jeg gjennomførte under oppholdet mitt i Tanzania, var alle semistrukturerte. Semistrukturert intervju defineres av Kvale og Brinkmann som en metode for å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden. Det er preget av åpenhet når det gjelder endring av spørsmål, og man forfølger de spesifikke svarene som gis. (Kvale & Brinkman, 2015, s. 156) Det er altså ett mer fleksibelt intervju hvor jeg følger en intervjuguide (se vedlegg.1), men spør oppfølgingsspørsmål i forhold til hva som er interessant å få et større innblikk i. Dette er noe som preger alle 4 intervjuene, hvor jeg i stor grad bare bruker de generelle spørsmålene til å komme inn på teamet, for så å tilegne meg mer spesifikk data.

Før jeg startet selve intervjuet begynte jeg alltid med den formelle biten. Her informerte jeg om at jeg tok opp samtalen og at det var mulighet for dem å trekke seg når som helst, både før, under og etter intervjuet. Her var det også bare meg som hadde tilgang på lydopptakene, og de ville bli slettet samme dag som jeg leverer inn oppgaven min.

I intervjuene er det generelt 4 hovedkategorier som går igjen. Generelt om intervjuobjektet, synet på maasaikulturen, synet på seg selv og fremtidstanker. Noe som går igjen på nesten alle intervjuene, er svarene på spørsmålene i stor grad blir mer utfyllende, jo lengre man kommer ut i intervjuet. Dette kan komme av at de i starten er veldig bevisst på at samtalen blir tatt opp, men seinere glemmer dette.

I mitt valg av intervjuobjekter er samtlige kvinner. Dette var naturlig, fordi skolen jeg var på var en skole for kvinner. Jeg intervjuet flere generasjoner, hvor den yngste er 15 og den eldste er over 60. Dette valget i forhold til kjønn, baserte seg på at majoriteten av feltsamtalene mine var av menn.

Familiekart og identitetsdiagram

I tillegg til den mer tradisjonelle samtalen med spørsmål og svar, ba jeg også intervjuobjektene mine om å tegne opp ett familiekart og et diagram. Dette var generelt for å få bedre oversikt over svarene som intervjuobjektet ga. Familiekartet var et enkelt oppsett hvor personen tegnet opp mor, far og søsken (se vedlegg 2). Igjennom denne oversikten ble det lettere for meg å komme med meningsfulle oppfølgingsspørsmål, i forhold til familiære faktorer.

I tillegg til familiekart, ba jeg dem om å tegne et sektordiagram hvor de tegnet opp sin identitetstilhørighet mellom Tanzaniansk identitet og maasaiidentitet (se vedlegg 2). Dette var med på å gi ett visuelt inntrykk i tillegg til den informasjonen som de selv gav. I tillegg ble det også en slags oppsummering av intervjukategoriene som handlet om deres egen identitetsfølelse.

4.3 Feltsamtalene

Som nevnt tidligere var jeg to måneder i Tanzania, hvor jeg samlet inn all empirisk data. Her var jeg den første tiden på «Maasae Girls Lutheran Secondary School», hvor jeg gjennomførte alle intervjuene. Mens jeg både før og etter dette oppholdet besøkte flere steder og

lokalsamfunn i Tanzania, ble det naturlig å oppsøke andre Tanzanianer som også hadde maasaibakgrunn. I og med at situasjonen og omstendighetene rundt samtalen som regel ikke var optimal til å gjennomføre ett intervju, ble uformelle samtaler en del enklere. Her var det gjerne en uformell samtale om teamet, hvor jeg seinere fikk notert ned det som ble sagt. Dette fører jo til at feltsamtalene i mindre grad er detaljerte og presise, men det gir på samme tid brukbar data som kan drøftes opp mot problemstillingen.

4.4 Reliabilitet og Etikk

Når man tar for seg forskning er alltid reliabilitet og etikk to grunnleggende punkter. Reliabilitet betyr pålitelighet, og tar for seg om den innsamlede empiriske dataen er nøyaktig, hvilken data som brukes, hvordan den er samlet inn og hvordan den blir behandlet (Chrisoffersen & Johannesen, 2012, s. 23). Eksempel på dette kan være at intervjuene foregår verken på intervjuerens eller intervjuobjektens morsmål. Poenget her er at reliabiliteten på dataen kan være svekket av en eventuell språkbarriere. I tillegg til dette er det også et poeng at jeg fungerte som lærer for flere av elevene. Dette kan også være med på å svekke reliabiliteten, i og med at de som jeg intervjuet kan være redd for å gi meg «feil svar» på det jeg spør om, og derav svarer noe annet enn hva de selv egentlig mener.

Dette glir også inn i de etiske spørsmål rundt intervjuene. Etske problemstillinger preger hele forløpet i en intervjuundersøkelse, og man bør ta hensyn til mulige etiske problemer helt ifra begynnelsen av undersøkelsen til den endelige rapporten foreligger (Kvale & Brinkman, 2015, s. 97). Her var det som sagt viktig for meg å påpeke at ingenting av det som ble sagt under intervjuet ville kunne spores tilbake til intervjuobjektet. Og at det på ingen måte ville bli noen form for konsekvenser for eventuelle uttalelser om for eksempel maasai eller tanzaniansk kultur.

5.0 Intervju og feltsamtaler i Tanzania

5.1 «Mary»

Om:

Ett av de første intervjuene jeg gjorde under oppholdet mitt i Monduli, Tanzania, var med en ung jente som jeg velger å gi navnet «Mary». Mary er en 16år gammel jente som går i form 3

(10.klasse) på Maasae Secondary school. Hun er den førstefødte i en søskenflokk på 3 hvor faren er en maasaimann med 50 kveg, mens moren er utdannet sykepleier og ikke maasai. Foreldrene er i dag skilt grunnet konflikt rundt utdanning og ekteskap, hvor Mary og hennes to andre søsken nå blir tatt vare på av moren. Hun forteller videre at grunnen til foreldrenes skilsmisse ligger i en kulturell konflikt mellom dem. Moren valgte å dra fra faren fordi han ikke ønsket å gi Mary utdanning, men prøvde å gifte henne vekk til en annen maasaiklan for to år siden. Nå er det moren som betaler skolepengene til alle barna. Mary mener at dette kun er mulig fordi moren ikke er maasai og har utdanning.

Maasaikulturen:

Mary ser på maasaifolket som et folk som opprettholder den tradisjonelle kulturen sin ved klær, språk og levesett. Kveg er det de verdsetter mest på grunn av den økonomiske og sosiale verdien kveg er. Hun ser på seg selv som masai og er stolt over det, men påpeker på samme tid at hun er masai bare fordi faren er det. Her sier hun også at hun ikke «kopierer masaienes levesett», i og med at hun ikke liker mye av de tradisjonelle praksisene.

Egen identitet:

Hun ser på seg selv som 60% Tanzaniansk og 40% Masai. Dette er fordi at hun ble skjermet av sin mor for store deler av maasaikulturen. Det at moren rømte fra faren med henne, gjorde at hun fikk muligheten til å ta utdanning og bli mer Tanzaniansk enn masai. Hadde hun blitt giftet vekk til en annen maasaimann og hadde bodd i en maasai-boma, tror hun at hun ville følt seg 100% maasai. Og dette er også en av hennes største arbeidsmotivasjoner, at utdanning gir henne denne sjansen. Det er igjennom tanzaniansk utdanning at hun har en fremtid. Hun kunne gjerne bare ha fått en «masai-utdanning», men det tror hun ikke hadde gitt henne annen fremtid enn et liv i en maasai-boma.

“So I believe that Tanzania has educated me and not maasai. But actually maasai has given me some few education, but I just realized that, staying maasai would not let me out, and not make my future better.”

Fremtiden:

Drømmen til Mary er å komme seg videre til universitetet og utdanne seg som apoteker. Når hun skal fullføre graden ønsker hun også å dra et år eller to til utlandet. Her kan det være at hun får seg en kjæreste, men hun vil ha utdanning før familie. I forhold til dette ønsker hun ikke at barna skal bli maasai. For henne spiller det ikke noen rolle hvilken religion eller sted hennes fremtidige mann har eller kommer ifra, så lenge han ikke er maasai. Men hun påpeker

på samme tid at hun vil lære barna sine om maasai-identitet og livsstil, ved å ta vare på delen av tradisjonen som hun synes er flott. Men også lære om de dårlige sidene av kulturen, og hvorfor disse ikke må videreføres.

Mary forteller videre at hun ønsker å være en rollemodell for andre jenter i fremtiden, spesielt ifra maasaikulturen, for å vise de mulighetene og den kraften utdanning har gitt henne. Hun vil dra tilbake til lokalsamfunnet for å lære vekk denne kunnskapen til andre jenter. Det var nemlig moren hennes som lærte henne om potensialet i utdanning, og det er takket være henne at hun er der hun er i dag, forteller hun.

Akkurat nå er det ikke mulig for Mary å besøke faren sin på grunn av frykt for å bli giftet bort. En av de tingene som Mary ønsker mest med utdanningen sin, er å bevise at faren tok feil. Altså å bevise for faren, gjennom å få seg en utdanning og oppnå selvstendighet, at det han ønsket gjøre mot henne var galt. At å gifte henne bort til en annen klan i bytte mot kveg var feil av ham å ønske. Og å få ham til å se at hun nå er selvstendig og kan hjelpe både sin mor og sine brødre.

Mary både tror og håper at maasaikulturen ikke kommer til å forsvinne i fremtiden. Men samtidig håper hun at de negative, spesielt de kvinneundertrykkende elementene forsvinner. Hun presiserer at det er igjennom utdanning at denne prosessen skjer.

“Actually, by educating one person is like educating a whole village, because by getting education her in massae girls, I will try to educate other girls like my daughter or others. And after different people being educated, that bad culture will be destructed.”

5.2 «Lis»

Om

De fleste studentene jeg fikk intervjuet på Maasae girls Secondary School, var i 15-16års alderen. Dette var jo naturlig i og med at form 3, var den klassen jeg ble best kjent med i løpet av oppholdet mitt. Men i tillegg til dem fikk jeg snakket med en litt eldre jente som snart skulle uteksamineres. Jeg velger å kalle henne for «Lis».

Lis er en 18år gammel maasaijente som elsker å spille basket. Hun spiller på skolelaget og regnes som en av de dyktigste spillerne. Lis sin far er maasai, mens moren tilhører en annen etnisk gruppe kalt «Iraqw-folket». Men grunnet maasaiene slektskapslinje (patrilineært), ses

Lis på som maasai. Både faren og moren er utdannet, men bor hver for seg. Lis forteller at familien hennes ikke er særlig typisk maasai. De bor i Arusha, og faren eier ikke kveg. Hun forteller også at faren har en kone til i tillegg til Lis sin mor.

Lis og alle hennes brødre får utdanning, i og med at både faren og moren ser på dette som veldig viktig. Igjen presiserer hun at familien ikke er en tradisjonell maasaifamilie. Til og med bestemoren på faren sin side er ikke særlig maasai. Hun kler seg ikke som en maasai, og har lagt vekk maasaiidentiteten sin.

Maasaikulturen

Lis forteller at hun ser på maasaikulturen som en veldig unik kultur. Men at den også som alle andre kulturer har negative og positive sider. De positive som viktigheten av familie og respekt for eldre, er noen av de gode trekkene som maasaikulturen er kjent for. På den negative siden finner man omskjæring og tvangsgifting av unge jenter. Maasaiene er et veldig annerledes folk, fortsetter hun. De er veldig unike i form av klesdrakt og livsstil. Men hun tror også at mange på samme tid oppfører seg «mer» maasai enn hva de egentlig er. Spesielt ovenfor turister.

Egen identitet

Videre forteller hun at hun er stolt av å være maasai og at hun vil fremme de gode sidene av denne kulturen. Samtidig sier hun at hun ser på seg selv som maasai og men samtidig ikke. Hun lever ikke et tradisjonelt maasai liv hvor denne kulturen står i sentrum, og har ingen planer om å gjøre det i fremtiden heller. Når hun blir spurt om hvor mye tilhørighet hun føler til å være tanzanianer og maasai, er det halvt om halvt.

Fremtiden

I fremtiden ønsker Lis å utdanne seg til å bli lege. Hvis det var opp til henne så ville hun kanskje ha valgt basketball, men tror at det på mange måter kan bli vanskelig. Det å være kvinnelig basketballspiller i Tanzania er nok ikke en veldig sikker fremtid, i motsetning til legeyrket som hun også drømmer om.

Hun ønsker ikke å gifte seg med en maasai, men påpeker på samme tid at det ikke alltid er dumt å bli sammen med en maasai. Det kommer jo selvfølgelig an på hvem han er. Hvis han er utdannet, er det kanskje fullt mulig. Det er nemlig svært viktig for henne at hennes barn får bestemme selv over sitt eget liv. Noe som kan bli vanskelig hvis hun gifter seg med en maasai.

5.3 Maasailæreren - Florence

Etter å ha snakket med en del elever på skolen ble det også naturlig å intervju noen med samme bakgrunn som de unge jentene, men som var litt eldre og som hadde skaffet seg den utdannelsen som mange av de jeg snakket med drømte om. Jeg fikk derfor snakket med en av lærerne på skolen.

Om

«Florence» er en kvinnelig lærer på Maasae Girls Secondary School. Hun er 27 år gammel, og har en grad innenfor IT. Familien hennes består av 7 medlemmer, med henne og moren som de eneste kvinnene. Både moren og faren er maasaier, men praktiserer ikke en tradisjonell livsstil. Alle i familien er høyt utdannet der brødrene hennes har utdannelse som leger, samfunnsvitere og lærere. Faren jobbet i staten og moren er utdannet lærer. Familien eide kveg før, men faren solgte dem, i og med at han ikke hadde mulighet til å ta vare på dem i forhold til jobben. Enkelt sagt kommer Florence fra en akademisk familie, som ikke praktiserer en veldig tradisjonell maasaikultur.

Maasaikulturen

I forhold til beskrivelse av maasaikulturen, ser Florence på den som svært unik. Maasaier er veldig identitetstro og det er i stor grad vanskelig for dem å endre seg, eller å få dem til å endre seg. Spesielt de mer tradisjonelle. Hun forteller videre at dette er et stort problem her på skolen, siden svært mange av maasaijentene endrer seg etter hvert som de lærer. Det gjør at mange av foreldrene blir sinte, og ikke ønsker at eleven skal dra tilbake til skolen. De sier at skolen forgifter barna og endrer dem. Dette er en veldig negativ ting med maasaikulturen som hun håper forsvinner. Her er også omskjæring og tvangsekteskap av unge jenter i bytte mot kveg, sider av kulturen som hun virkelig misliker. Og ikke minst mangelen på likestilling. Kvinner har veldig lite de skulle ha sagt i et tradisjonelt maasaisamfunn.

Men hun nevner også at det er fine ting med maasaikulturen som bør tas vare på. Familie, klesdrakt og identitetsfølelse er positive sider som man bør beholde.

Egen identitet

Til tross for mye kritikk av maasaikulturen ser den kvinnelige læreren på seg selv som en maasai. Hun kommer fra en familie hvor maasai-tradisjonene har stått stekt, men at mange av disse sidene har endret seg. På samme tid som hun sier at hun og familien er liberale og ikke «typisk» maasaier, er det noen ting som henger igjen. Hun hevder at det er skeivfordeling av maktforholdet i familien. Selv om hun er utdannet og selvstendig, er hun mindre fri og har mindre rett til å ha meninger, enn for eksempel brødrene hennes.

“Still when you compare me to my brothers we are not always being treated equally. There is a kind of favour given to the brothers, or there is a kind of way you are being submerged. Like; “Come on, you can not raise that issue, you are just a girl. You just relax and calm down.””

Hvis hun for eksempel ønsker å dra ut med venner på kvelden, er dette noe hun ikke får tillatelse til, selv om hun er en selvstendig, voksen kvinne. Hun hadde også for øyeblikket en kjæreste, men måtte holde det hemmelig siden de ikke var gift og det var uakseptabelt å være sammen med en mann uten å være gift. Her er moren spesielt streng, og det er hun som er konservativ og holder igjen på den type kultur. Faren var mer liberal på den fronten etter å ha vært mye i vestlige land igjennom jobben sin, men han var dessverre gått bort og kunne derfor ikke støtte henne.

Men hun ser at det skjer en endring. Hun ser på hvordan brødrene hennes oppfører seg i forhold til konene sine, noe som er annerledes i forhold til hvordan moren behandler familien. Florence mener at kvinnesynet generelt er i endring, ikke bare i maasaikulturen. Dette endrer seg sakte, hvor jenter blir mer selvstendige og tar egne valg. Spesielt i kombinasjon med utdanning.

Fremtiden

Florence håper på å gifte seg med kjæresten sin i fremtiden. Siden de følger farslinjen kommer ikke barna hennes til å være maasaier, siden han tilhører en annen stamme. At han gjør det er ikke noe problem, hverken for henne eller familien hennes. Hun ser allerede på brødrene sine at de tar mer og mer avstand fra maasaikulturen og kommer ikke til å vektlegge å videreføre den til barna sine. De vil være maasaier, men maasaikulturen endrer seg. De praksisene man gjerne gjør i en mer tradisjonell maasaikultur, forsvinner med de nye generasjonene.

“They see no need for them to continue some of the maasai cultures. “

Videre I fremtiden ønsker Florence å bli værende på skolen hun underviser i. Før ønsket hun å finne seg en IT-jobb i et selskap, spesielt på grunn av at lønningene til lærerne er svært dårlige. Men fordi hun mener at det hun gjør på skolen er viktig, ønsker hun å bli. Det å være en rollemodell for de andre jentene på skolen, trumfer høyere inntekt.

5.4 Lærerens Mor- Anna

Etter å ha intervjuet «Florence», spurte hun om jeg var interessert i å intervjuere moren hennes. Dette var gjorde jeg fordi det gav meg muligheten til å snakke med flere generasjoner av maasaier om dette teamet. Jeg velger å kalle henne for «Anna». Her er det en litt annerledes struktur i intervjuet, i og med at samtalen gled naturlig over på flere aspekt rundt temaet. Det handler mer om Annas syn på maasaifolket og deres fremtid ut ifra den livserfaringen hun har.

Om

Lærerens mor, eller Anna, er en eldre kvinne i 60 årene. Hun er en av grunnleggeren av «Maasae girls Secondary School», og damen som mot alle odds fikk utdanning. Hun begynner med å fortelle at det hele startet lang tilbake i tid.

Bestefaren hennes var en av landets mektigste maasaihøvdinge, og han fikk en sønn med bestemoren som opprinnelig tilhørte en annen stamme. Bestefaren hadde veldig mange koner, og bestemoren til Anna var den han likte minst siden hun ble sett på som selvstendig kvinne. Sammen fikk de sønnen «Edward». På denne tiden var det en gresshoppeepidemi i landet. De engelske koloniherrne gikk så til bestefaren for å be om «moranene» (krigerne) hans i kampen mot gresshoppene. Han sendte mange «moraner», men også sønnen «Edward», siden han ikke likte ham særlig. Dette tok nesten livet av ham siden han var hardt rammet av astma, men det som reddet ham var at han ble bedt om å jobbe som lagerarbeider. Dette var fordi at broren hadde lært ham litt matematikk.

Gjennom å jobbe som lagerarbeider tjente han litt penger, og startet derfor en egen butikk hvor han kjøpte og solgte maasaikniver. Gjennom denne lille bedriften begynte han å tjene store penger. Dette var noe av det som gjorde at «Edward» ble veldig opptatt av at alle barna hans skulle få utdanning. Han hadde selv opplevd at det var denne faktoren som hadde reddet ham og gitt ham et godt liv. «Edward» giftet seg med «Cecilia», moren til Anna, men hadde i tillegg 6 andre koner. Moren til Anna ville ikke at hun skulle få en utdanning, men skulle giftes bort slik den tradisjonelle maasaikulturen krevde. De hadde mange kyr og midler til å

sende alle barna på skole, men Cecilia så ikke poenget med å sende jenter. Men dette var Edward for, så han sendte Anna og hennes 56 andre søsken på skole. I familien hennes er det i dag blant annet 20 lærere, 11 leger og en pastor.

“Had it been the opposite of where my father had opposed it, things would probably have been very different”

Maasaikultur

Et av poengene med denne familiehistorien til Anna er å påpeke tilfeldighetene som gjør at hun er den maasaikvinnen hun er i dag. Hun har i stor grad fått styre sitt eget liv og i dag høyt utdannet. Anna mener at dette er bare ett av mange eksempler på at maasaikulturen endrer seg. Det skjer sakte, men at det skjer i form av flere slike historier. Flere kvinner tar utdanning og maktforhold endres. Spesielt i de sosiale strukturene. Før var det alltid mannen som bestemte alt. Det er ikke slik nå lengre. Hvis kvinnen blir slått kan hun gå til landsbylederne og anmelde mannen sin, forteller hun.

Videre forteller hun at utdanning for menn er akkurat like viktig som for kvinnene i maasaisamfunnet. Her peker hun på et problem som er svært alvorlig for tiden. Moranene trekker til byene for å få seg jobb. De har lavt kunnskapsnivå og er derfor utsatt for kjønns sykdommer som HIV og aids som de tar med seg tilbake til Bomaen. Det finnes eksempler på at hele landsbyer er blitt utryddet på denne måten.

Egen identitet

I forhold til seg selv, identifiserer Anna seg som maasai. Hun er maasai, men samtidig også en Tanzanianer. Ut ifra den utdanningen som hun har mottatt, er det naturlig at det er en større tyngde av Tanzaniansk identitet framfor maasai. Igjennom sektordiagrammet, ser hun på seg selv som 80% tanzanianer og 20% maasai. Hun påpeker igjen at dette i stor grad har med utdannelsen hennes å gjøre. Hun har vokst opp i en maasaifamilie, men er utdannet som en tanzanianer. Hun er stolt av å være maasai, men ser at familien ikke lengre identifiserer seg med kulturen som på samme måte som før.

Fremtiden

I forhold til fremtiden er hun nysgjerrig på hvordan ting vil utvikle seg. Verden rundt er jo som sagt i endring. Det er for eksempel mange flere maasaier nå som vil ha barna på skolen enn før. Trender endrer seg. Problemet som oppstår nå er at skole ofte koster mange penger. Grunnet klimatiske endringer ser hun at flere og flere maasaier får mindre og mindre kveg. De

kan rett og slett ikke betale selv om de ønsker det. Det eneste håpet for mange maasaier er skoler som «Maasae Girls Lutheran Secondary School», hvor jentene deres får gratis skolegang. Men i og med at skolens økonomiske situasjon gjør at de må ta inn betalende elever, blir det mindre og mindre plass til den gruppen maasaier som ikke har muligheten til å betale. Dette synes hun er svært tragisk.

5.5 Feltsamtaler

Feltsamtalene i oppgaven er i motsetning til intervjuene mye kortere og generelle. Det er uformelle samtaler på gjerne 15 minutter hvor spørsmål og svar ikke er like håndfaste i og med at de ikke er på opptak i motsetning til intervjuene.

5.5.1 Maasaivakten- «Joseph»

«Joesph» var en eiendomsvakt som jeg kom i prat med i Dar es Salam. Han var en 32 år gammel maasaimann som akkurat hadde ankommet storbyen. I forhold til utdanning hadde han gått «primary», altså 7 år på barneskole og to år på «Secondary». Han var eldst av alle søsknene og faren hans mente at utdanning var viktig for at man skulle kunne få flere muligheter i livet.

Joesph eide ingenting, men var her i Dar es Salam for å tjene penger til å kjøpe seg en geit. En av grunnen til dette var at han hadde en kjæreste hjemme i landsbyen sin, men kunne ikke gifte seg med henne fordi at det var for dyrt. For å få dette til måtte han først kjøpe seg en geit og så deretter jobbe seg opp mot en ku. Ambisjonen hans var bare å få seg en kone, så dette var ikke umulig.

Joseph mener at maasaikulturen er i endring. Han tror kanskje at utdanning er en av grunnen til dette. At maasaier velger å gjøre andre ting hvis de får utdanning.

5.5.2 Legestudenten – «Micheal»

Michael er en legestudent som jeg møtte da jeg og turgruppen min besøkte en maasai-boma utenfor Arusha. Michael er en 28 år gammel maasai og sønn av klanens høvding. Han har gått på skole nesten hele livet, hvor han har fullført primary, secondary, advance level, og skal nå utdanne seg til å bli lege. Han forteller at han har mange søsken hvor nesten alle går på skole.

Målet til Michael er å få legeutdannelsen og deretter få seg mange koner slik som faren. Han forteller at maasaikulturen er noe som står sterkt i ham, og kommer til å bevare alle tradisjoner i fremtiden

5.5.3 Lærerstudenten- Isaac

Isaac kommer i fira en maasaifamilie på 10 med 3 brødre og 4 søstre. Han er den yngste i familien og tar for øyeblikket lærerutdanning. Han går på lærerskolen mot farens vilje, fordi faren trenger ham til å gjete og ta vare på kveget. Han er nå utstøtt av faren, og kan ikke dra tilbake. Heldigvis for ham betaler og finansierer onkelen utdanningen hans.

Når Isaac er ferdig på lærerskolen vil han tilbake til lokalsamfunnet sitt. Han ønsker å være lærer for de fremtidige generasjonene som kommer derfra, og ønsker å endre synet på utdanning der. Han sier at det er viktig for ham å skape muligheter for både jenter og gutter fra maasaisamfunnet. Han er generelt kritisk til mange av sidene ved maasaikulturen. Dette er noe han vil ta tak i som lærer. Altså å fjerne de kulturelle tradisjonene som han ser på som negative. Han peker på at bare en av søstrene hans tar utdanning, mens de andre ble giftet vekk. Den yngste var bare 13år gammel.

6.0 Drøfting og analyse

6.1 To sentrale spørsmål

Det jeg har vært ute etter i datainnsamlingsprosessen, er å finne ut om utdanning er en påvirkningskraft som kan endre maasaienes identitetsfølelse. Her har jeg spesielt konsentrert meg om to sentrale spørsmål når jeg analyserer og drøfter den empiriske dataen:

1. Hva betyr det å identifisere seg som maasai?

For å kunne forstå hvordan noe kan påvirke en persons identitetsfølelse, er det viktig å se på hva den identiteten til syvende og sist er for dem.

2. Hva/hvordan påvirker utdanning maasaiidentitet?

Hvordan kan en identitetsfølelse faktisk bli påvirket av utdanning og hva gjør det med maasaiene?

6.2 Maasaiidentitet

Hva betyr det å identifisere seg som maasai?

Å være maasai

Igjennom alle intervjuobjektene er det noen spesifikke faktorer som går igjen rundt beskrivelsen av «det å være maasai». Nesten alle de intervjuede kategoriserer maasaiene som et tradisjonelt folk, hvor skikker, tradisjoner og sosialstrukturer er svært viktig. Kveg og pastoralisme er det hele kulturen bygger rundt, og bestemmer alt ifra sosial til økonomisk status. Sammen med dette peker de på de positive og negative sidene av maasaienes tradisjoner. Klesstil, familie og høflighet mot eldre blir trukket frem som positive sider, mens spesielt de negative sidene som tidlig ekteskap, omskjæring og at unge døtre byttes mot kveg, trekkes frem som sentrale deler av maasaitradisjonen. Det er en gjennomgående ting i intervjuene, at de negative sidene ved maasaikulturen får mest fokus. Hvorfor er det slik?

Maasai eller Tanzanianer?

På samme tid som de negative sidene ved maasaikulturen i stor grad blir trukket frem, er de fleste svært stolte over å være maasai. Mange av dem presiserer spesielt at hvis noen spør dem om hvem de er, så velger de å svare at de er maasaier. Gode eksempler på dette er «Mary og «Lis». I intervjuet påpeker begge hvordan de ser på seg selv som maasai, til tross for at de ikke relaterer seg til en stor del av kulturen.

“I am a masai but I am not a masai. I believe I am a masai, but I don’t believe in what they are doing.” (“Mary”)

Samtidig påpeker samtlige at de også er Tanzanianere. Ett av spørsmålene mine under intervjuene var å be dem om å tegne et sektordiagram hvor de satt opp hvor mye av identiteten som var «Tanzaniansk», opp mot hvor mye som var «Maasai» (Se vedlegg 2). Her varierte det fra 50/50 til 80/20, hvor de så forklarte hvorfor det er dette de føler.

«I am proud of being a maasai. So half of it I see myself as a Tanzanian, and the other part remaining, I see myself as a maasai, even if I neglect my culture”. (“Lis”)

Men det som var verdt å legge merke til her, var at ingen av dem ga maasaiidentiteten sin mer enn 50%. Alle plasserte seg selv enten som like mye, eller mer Tanzaniansk. Kan dette tolkes som at nasjonsidentiteten enten står likt eller sterkere enn den etniske maasaiidentiteten? Her sier også flere av dem at de tror at de ville vært «mer» maasai dersom de hadde tilbragt mer tid i en maasai-boma. Som nevnt tidligere i oppgaven kan identitet variere ut ifra hvilken

situasjon et individ befinner seg i. Her hadde alle en utdanning, eller var på vei til å få en. Kan dette være et eksempel på akkurat dette?

Kvinner og menn

Kjønnsmessig, peker alle de intervjuede også på flere store forskjeller mellom menn og kvinner. Mangel på likestilling er en faktor som spesielt kvinnene tar opp. At man som kvinne i et tradisjonelt maasaisamfunn ikke har særlig mye man skulle ha sagt, eller frihet til å ta egne valg. Dette er også noe som flere av dem ønsker å endre. Samtlige av de kvinnelige intervjuobjektene fortalte at de ønsket at kvinner skulle få mer makt og selvstendighet i maasaisamfunnet. Flere av dem ønsket å dra tilbake til lokalsamfunnet for å fremme akkurat disse tankene. Videre fremstilles mennene, og spesielt fedrene, som mer konservative rundt dette teamet. «Mary» forteller blant annet at hun vil vende tilbake til farens landsby som utdannet kvinne, for å bevise at det hun ønsket å gjøre mot henne var galt. Men her må det også nevnes at det ikke bare er kvinnene som ønsket ett mer likestilt samfunn hos maasaiene. Lærerstudenten «Isaac» forteller jo at kampen for likestilling er en av grunnen til at han vil bli lærer. Men generelt betyr dette naturlig nok mest for kvinnene jeg har intervjuet. For er det ikke mer tiltrekkende å velge en verden hvor du i større grad kan bestemme over deg selv?

6.3 Maasaiidentitet og utdanning

Hva/hvordan påvirker utdanning maasaiidentitet?

Tanzaniansk utdanning

Alle de intervjuede går på skole hvor flere av dem har planer om høyere utdanning. De har derfor alle sammen en fot innenfor utdanningsfeltet. Som nevnt tidligere baserer fortsatt tanzaniansk utdanning seg på flere av de samme verdiene som Julius Nyrere kjempet for på 60-tallet. «Umoja», eller enhet, er som tidligere nevnt en sentral verdi i tanzaniansk skole. Vil ikke dette være med på å forme menneskene som går igjennom dette utdanningssystemet? Det kan på mange måter være ønskelig for den tanzanianske staten å fjerne individer fra en annen etnisk tilhørighet for å holde på «enheten» som nasjonen er så kjent for. Her påpeker også flere av de intervjuede at de tror at deres kulturelle tilhørighet hadde vært nokså annerledes hvis de ikke hadde gått på skole.

En annen gjennomgående ting hos de intervjuede er den positive holdningen ovenfor utdanning. Men hva er det utdanning faktisk tilbyr? Hva er det som gjør at utdanning blir sett på av alle som viktig og positiv?

Utdanning gir en fremtid

Utfordringene som maasaiene står ovenfor både for øyeblikket og i fremtiden, er ikke få. Som nevnt tidligere står de ovenfor klimaendringer og tap av beiteområder. Mange trekker som sagt til byene for å tjene penger, i og med at livet som pastoralist ikke er bærekraftig hvis man i tillegg ønsker en familie. Ved å se at utdanning kan gi en bedre fremtid, velger kanskje mange den retningen. Den eldre maasaikvinnen «Anna», påpeker akkurat dette i historien om hvorfor hun er utdannet. Faren hennes så verdien i utdanning, og ga derfor alle 56 barna skolegang.

Utdanning og makt

Et annet viktig punkt er hva utdanning kan gi til enkeltindividet. Utdanning er jo på mange måter det som gir individet en selvstendighet. Gjennom å tilegne seg kunnskap, tilegner man seg ikke da makt over eget liv? Ønsket om selvstendighet og likestilling er ett sentralt tema som går igjen i alle intervjuene, spesielt hos kvinnene. De påpeker at det er utdanningen som gir dem selvstendighet. En maasajente i et tradisjonelt maasaisamfunn er ikke selvstendig, og har derfor lite hun skulle ha sagt rundt valg av eget liv. Men ved å utdanne seg og bli en selvstendig kvinne, gir dette deg denne makten. Dette snakker spesielt den eldre maasaikvinnen «Anna» om.

“Educated women have more power. Everybody knows this. They can go everywhere. In those years they were born at the same place, got married at the same place and got children at the same place.” («Anna»)

Igjennom intervjuene og feltsamtalene er det helt klart at maasaimødrene er noen av de ivrigste forkjemperne for akkurat utdanning. De ser kanskje at utdanning er den eneste muligheten for barna, og spesielt jentene, til å skape en fremtid som gir flere muligheter og mer frihet.

7.0 Konklusjon

Maasaifolket er et folk som på mange måter lever i en brytning mellom to verdener. De har den ene foten i et tradisjonelt samfunn med gamle skikker og sterk identitetstilhørighet, og den andre i en moderne verden som tilbyr et helt annet liv. I tillegg er den tradisjonelle maasaikulturen under press og i endring grunnet klimaforhold, og tap av beiteområder. Dette gjør at det er generelt vanskeligere å leve som maasai i dag, og mange tvinges derfor til å finne andre måter å leve på. En løsning her er utdanning, og flere og flere maasaier velger nettopp utdanning for å skape flere muligheter for seg selv.

En viktig konsekvens av utdanning er at den gir maasaiene et innblikk i den moderne verdens muligheter. Dette innblikket avslører alle mulighetene som den tradisjonelle maasaiverden ikke tilbyr. Er det ikke dette innblikket som da endrer maasaiidentiteten? At den moderne verden tilbyr større grad av selvstendighet og frihet, styrker kvinnes posisjon og gir en generelt tryggere fremtid for både voksne og barn?

Dette innblikket tydeliggjør også det som blir oppfattet som maasaikulturens negative sider. Alle intervjuobjektene omtalte disse negative sidene selv om de fleste var stolte av maasaiidentiteten sin. Tvangsekteskap, omskjæring og polygami ble ansett som viktige hinder for et bedre liv.

En annen viktig faktor er at de maasaiene som får utdanning ofte vender tilbake til sine lokalsamfunn og blir forbilder som har tatt skrittet inn i den moderne verden og åpent underkjenner deler av den opprinnelige maasaikulturen.

Det er tydelig at maasaiene jeg har snakket med har fjernet seg fra maasaiidentiteten på flere områder. Som en kuriositet her kan det helt avslutningsvis nevnes at alle intervjuobjektene omtalte maasaiene som "de" og ikke "vi".

Innenfor identitetsspørsmålet må det eksistere et «de» for at «vi» kan være noe som helst. Det er åpenbart at for mange av mine intervjuobjektets del så har det skjedd en redefinering av "de" og "vi" gjennom utdannelsen. Ingen av intervjuobjektene regnet seg som mere enn 50 % maasai, de fleste regnet seg som mere tanzaniansk enn maasai. Dette er et tegn på at maasaiidentiteten har blitt overstyrt og må vike for en annen identitet.

Utdanning kan også ses som en slags «enveisbillett». Har man først brukt oppveksten sin og tiden på en vanlig skole, utgår den kunnskapen en maasai skulle ha tilegnet seg i

maasaisamfunnet. Det er rett og slett vanskelig å bli værende maasai, i og med at man ikke lengre vet hvordan.

At utdanning påvirker og endrer maasaiidentiteten, er det derfor ingen tvil om. Det er nok også flere andre faktorer som fører til dette. Men selve innblikket i en alternativ verden med andre verdier og muligheter er avgjørende når et menneske skal ta valget; «hvem er jeg?».

8.0 Litteraturliste

- Aarre, T., Børhaug, K., & Chrisoffersen, J. (2014). *Introduksjon til Samfunnskunnskap - Fagstoff og Didaktikk*. Oslo: Det Norske Forlaget.
- Aikman, S. (5.Juli.2010). Education and indigenous justice in Africa.
- Chrisoffersen, L., & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Chrisoffersen, J. (2018). Kapittel 3. Fra nyere til nyere tid: Tanzanias historie og utvikling før 2000. I J. Chrisoffersen, & V. Vågenes (red.), *"UHURU NA UMOJA" Samfunn og utdanning i Tanzania* (ss. 49-67). Bregem.
- Dahl, Ø. (2015). *Møter Mellom Mennesker - Innføring i interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Norsk Forlag AS.
- EP-Nuffic. (2015). The Tanzanian education system described and compared with Dutch system. *Education System*. Hentet fra:
<https://www.nuffic.nl/en/publications/find-a-publication/education-system-tanzania.pdf>.
- Eriksen, T.H. (2011, 6. oktober) Etnisitet. Hentet fra:
<https://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/livssyn/etnisitet/etnisitet.html>
- Eriksen, T. H. (2014). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hennes, L., Smith, J., & Morrall, C. (2013, Februar 4). *Maasai- Maasai soceity*. Hentet fra
<https://maaisociety.weebly.com/bibliography.html>
- Kvale, S., & Brinkman, S. (2015). *Det Kvalitative Forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- M., & Maipai, O. (2016). Maasai People. (2016, oktober 25). Hentet fra:
<http://www.maasai-association.org/maasai.html>
- Mashaza, L. G., & Majani, W. P. (2018). Kapittel 7. Utdanning i Tanzania- Utfordringer og fremtidsutsikter. I J. Chrisoffersen, & V. Vågenes (red.), *"Uhuru Na Umoja" - Samfunn og utdanning i Tanzania* (ss. 126-143). Bergen.

Mashaza, L. G., & Majani, W. P. (2018). Kapittel 6. Kulturelle Ulikheter og Utfordringer. I J. Christophersen, & V. Vågenes (red.), "*Uhuru Na Umoja*" - *Samfunn og utdanning i Tanzania* (ss. 103-125). Bergen.

Ole Ikayo, A. m. (2007). Wearing Illkarash: Narratives of Image, Identity and Change among Maasai Labour Migrants in Tanzania. *Development and Change*.

Unesco. (2015,) United Republic of Tanzania, Literacy Rate. Hentet fra:
<http://uis.unesco.org/country/TZ#slideoutmenu>

Vågenes, V. (2018). Kapittel 2. Tanzanias Geografi. I J. Christophersen, & V. Vågenes (red.), "*Uhuru Na Umoja*" *Samfunn og utdanning i Tanzania* (ss. 19-49). Bergen.

Wabike, P. (2014, Mai 4). *Springer Link*. Hentet fra
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10671-014-9169-5>

Wedgwood, R. (2010). Tanzania. *Encyclopedia of Education*, 841-846.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Q.1 – Who is your family? Can you draw a family-map?

Q.2 – Are you a Maasai?

Q.3 – How is Maasai different from other Tanzanians?

Q.4 – What is typical Maasai?

Q.5 – What makes a person Maasai?

Q.6 – Do you consider yourself Maasai?

Q.7 – How much Maasai are you compared to Tanzanians?

Q.8 – Would you marry a non-Maasai?

Q.9 – Will your children become Maasai?

Q.10 – How long will you study? Would you go to university?

Q.11 – What do you want to become? Profession?

Q.12 – What is your dream?

Q.13 – Where will you live? Will you go back to your local village?

Q.14 – What do you think of the future? Will the Maasai culture change? Why?

Vedlegg 2

Familietre og sektordiagram:

(To sensurerte eksempler på tegning av familietre og sektordiagram)

